

INSTYTUT HISTORII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

KWARTALNIK HISTORYCZNY

Rocznik LXXII

Nr 3

WARSZAWA 1965

INSTYTUT HISTORII
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

KWARTALNIK HISTORYCZNY

ROCZNIK LXXII

1965

3

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO NAUKOWE
WARSZAWA 1965

KOMITET REDAKCYJNY

Henryk Altman, Juliusz Bardach, Józef Gierowski, Aleksander Gieysztor, Stanisław Herbst, Ryszard Kołodziejczyk, Witold Kula, Gerard Labuda, Tadeusz Łepkowski, Marian Małowist, Kazimierz Piwarski, Franciszek Ryszka, Marian H. Serejski, Janusz Tazbir

REDAKTOR

Bogusław Leśnodorski

SEKRETARIAT

Krzysztof Groniowski, Stanisław Trawkowski

ADRES REDAKCJI

Instytut Historii PAN
Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31, tel. 310261

Państwowe Wydawnictwo Naukowe — Warszawa, Miodowa 10
Nakład 2183 + 167 egz. Ark. wyd. 23. Ark. druk. 15,5
Papier druk. sat. kl. V, 70 g. 70 × 100
Oddano do składania 24.IV.65. Podpisano do druku 19.VIII. 65
Druk ukończono we wrześniu 1965
Zam. 310/65 E-74 Cena zł 30.—
Warszawska Drukarnia Naukowa — Warszawa, Śniadeckich 8

СОДЕРЖАНИЕ

Богуслав Лесьнодорски — История и общественность. Проблемы информации и взаимопознания	564
Генрик Батовски — 1945 год и его всемирное значение (Факты и литература)	584
Владислав Томкевич — Варшава XVII в.	608

ДИСКУССИИ И ПОЛЕМИКИ

Мариан Г. Серейски, Юзеф Дуткевич — История — наука — идеология	611
Константы Гжибовски — Государство на „военном положении”	619

ОБЗОР ИССЛЕДОВАНИЙ

Исследования по вопросу исторического мышления в современной Польше — под рук. Нины Ассородобрай	627
Третий всепольский съезд социологов — Мария Гиршович	633
РЕЦЕНЗИОННЫЕ СТАТЬИ И РЕЦЕНЗИИ	641
ХРОНИКА	725
IN MEMORIAM	777

TABLE DES MATIÈRES

Bogusław Leśnodorski — L'histoire et la société. Problèmes d'information et d'entente	565
Henryk Batowski — L'année 1945 dans l'histoire universelle (Faits et publications)	585
Władysław Tomkiewicz — Varsovie au XVII-e siècle	610

DISCUSSIONS ET POLEMQUES

Marian H. Serejski, Józef Dutkiewicz — L'histoire, la science, l'idéologie	611
Konstanty Grzybowski — Les institutions politiques de „l'état d'exception”	619

REVUE DES RECHERCHES

Les recherches sur la conscience historique en Pologne contemporaine — sous la direction de Nina Assorodobraj	627
Le troisième congrès polonais de sociologie — Maria Hirszowicz	633
CRITIQUES ET COMPTES-RENDUS	641
CHRONIQUE	725
IN MEMORIAM	777

SPIS TREŚCI

Bogusław Leśnodorski — Historia i społeczeństwo Problemy informacji i porozumienia	539
Henryk Batowski — Rok 1945 w historii powszechnej (Fakty i literatura)	567
Władysław Tomkiewicz — Warszawa w XVII wieku	587

DYSKUSJE I POLEMIKI

Marian H. Serejski, Józef Dutkiewicz — Historia — nauka — ideologia	611
Konstanty Grzybowski — Państwo „stanu wyjątkowego”	619

PRZEGLĄDY BADAŃ

Badania nad świadomością historyczną w Polsce współczesnej — pod red. Niny Assorodobraj	627
Trzeci ogólnopolski zjazd socjologów — Maria Hirszowicz	633

ARTYKUŁY RECENZYJNE I RECENZJE

Ignacy Sachs — Możliwości komparatystyki	641
Tadeusz Lalik — Od późnoantycznej <i>civitas</i> do średniowiecznej wolności miejskiej	645
Tomasz Szarota, Patrycy Dziurzyński — Osadnictwo na Ziemiach Odzyskanych w latach 1945—1947	651

*

Istorija i socjologija — Juliusz Bardach	659
A. Grodek, Wybór pism — Wacław Długoborski	662
Studia gdańsko-pomorskie — Maria Bogucka	665
J. Natanson-Leski, Rozwój terytorialny Polski od czasów najdawniejszych do okresu przebudowy państwa w latach 1569—1572 — Władysław Pałucki	666
T. Roslanowski, Recherches sur la vie urbaine et en particulier sur le patriciat dans les villes de la moyenne Rhénanie septentrionale (fin du XI — début du XIV siècles) — Karol Górski	673
J. Ochmański, Powstanie i rozwój latyfundium biskupstwa wileńskiego (1387—1550) — Jerzy Wyrozumski	674
L. Szczucki, Marcin Czechowic (1532—1613). Studium z dziejów antytrynaryzmu polskiego XVI wieku — Stanisław Tworek	677
M. Horn, Skutki ekonomiczne najazdów tatarskich z lat 1605—1633 na Ruś Czerwoną — Zenon Guldon	679
P. Mackesy, The war for America 1775—1783 — Andrzej Zahorski	683
J. Kowecki, Pospolite ruszenie w insurekcji 1794 r. — Leonid Żytkowicz	686
Stulecie Wydziału Prawa i Administracji Szkoły Głównej Warszawskiej — Józef Śmiałowski	692
W stulecie wybuchu powstania styczniowego na ziemiach polskich — Leonard Ratajczyk	694
Zjednoczenie Lewicy Chłopskiej „Samopomoc” 1928—1931 — Józef Kukułka	697

H. Batowski, Ostatni tydzień pokoju — Waldemar Michowicz . . .	699
L. Woodward, British Foreign Policy in the Second World War — Henryk Batowski	702
Al. Zawadzki, Notatki i przemówienia 1945—1948 na Śląsku i w Zagłębiu Dą- browskim — Bronisław Syzdek, Tadeusz Łepkowski	706
Z. Dulczewski, Społeczne aspekty migracji na ziemiach zachodnich — Kry- styna Kersten	709
T. Parnowski, Czytelnictwo w procesie demokratyzacji kultury. Problematyka czytelnictwa w Polsce Ludowej w latach 1946—1950 na tle kształtowania się procesów społecznych i kulturalnych — Juliusz Bardach	713
K. Goleczewski, Pomorze Zachodnie na przełomie dwu epok — Krystyna Kersten	717
Materiały do dziejów Ziemi Sejneńskiej; Acta Baltico-Slavica — Stani- sław Russocki	719
„Rocznik Olsztyński” — Stanisław Frelek	721

KRONIKA

Ośrodki naukowe ziem zachodnich i północnych w dwudziestoleciu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej

Dwadzieścia lat opolskiego środowiska historycznego — Franciszek Mincer	725
Wrocławski ośrodek historyczny w Dwudziestoleciu — Roman Heck	729
Nauka historyczna na Ziemi Lubuskiej. Sesja w Zielonej Górze — Wiktor Lemiesz	737
Szczecińskie środowisko historyczne — Alfred Wielopolski	740
Badania regionalne w woj. koszalińskim — Jerzy Feith	743
Gdańskie środowisko historyczne — Roman Wapiński	747
Obrony prac doktorskich w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku — Roman Wapiński	749
Nauki historyczne w Elblągu — Marian Biskup	750
Olsztyńskie badania regionalne — Wojciech Wrzesiński	753

*

W dwudziestolecie śmierci M. Handelsmana	757
Marszałek M. Spychalski w TMH	757
Dyskusja nad książką Historyk — fakt — metoda — J. Ż., J. D.	757
Dyskusja nad książką O wielkich państwach Sudanu — B. Z.	759
Instytut Zachodni w Poznaniu po dwudziestu latach — Władysław Mar- kiewicz	760
O badaniach nad historią najnowszej Polski — Tomasz Szarota	763
Seminarium poświęcone hitlerowskiemu aparatowi terroru w Warszawie — Tomasz Strzembosz	764
Sesja międzyuczelniana w dwudziestą rocznicę wyzwolenia Łodzi — J. Ś.	766
Problem seminarium i prac magisterskich — Jerzy Serczyk	768
Vademecum dziejów historiografii polskiej — Halina Winnicka	771
Nowe czasopismo slawistyczne w ZSRR	772
III Kongres Niemieckiego Towarzystwa Historycznego — Stanisław Rus- socki	772
Instytut Historyczny w Neapolu — Jan Malarczyk	773

IN MEMORIAM

Witold Kamieniecki (1883—1964) — Władysław Tatarkiewicz	777
---	-----

KONKURS NA PRACE NAUKOWE

Polska Akademia Nauk Wydział Nauk Społecznych ogłasza konkurs otwarty na prace naukowe związane ze znaczeniem i rolą Rewolucji Październikowej dla Polski oraz udziałem w niej Polaków.

Konkurs zorganizowany jest z okazji przypadającej w 1967 roku pięćdziesiątej rocznicy Wielkiej Socjalistycznej Rewolucji Październikowej.

Pod względem zakresu tematycznego prace konkursowe dotyczyć mogą różnych dziedzin życia społeczno-politycznego w Polsce, objętych oddziaływaniem Rewolucji Październikowej oraz sfery ideologii, kultury, historiografii, prasy. Konkurs dotyczy także zagadnień związanych z udziałem Polaków w walkach rewolucyjnych, w radzieckim aparacie władzy, życiu społeczno-kulturalnym oraz życia emigracji polskiej w Rosji, jej oblicza społecznego, politycznego, jej stanowiska wobec rewolucji.

Konkurs ma charakter otwarty. Liczba prac składanych przez jednego autora nie jest ograniczona. Objętość pracy dowolna. Na konkurs można zgłaszać prace opublikowane po 1 stycznia 1965. Prace konkursowe należy nadsyłać w dwóch napisanych na maszynie egzemplarzach do 31 grudnia 1966 (decyduje data stempla pocztowego) na adres: Instytut Historii PAN, Warszawa, Rynek Starego Miasta 29/31. Na kopercie należy zaznaczyć: „Konkurs”.

Autorom najlepszych prac przyznane zostaną następujące nagrody: I — w zakresie prac monograficznych i wydawnictw źródeł: I nagroda — 25 000 zł, II nagroda — 10 000 zł; II — w zakresie rozpraw i artykułów naukowych dwie równorzędne nagrody — po 5000 zł.

Jury konkursu powołane będzie przez Sekretariat Naukowy Wydziału Nauk Społecznych PAN spośród pracowników nauki.

Jury może zaproponować zmiany liczby i wysokości nagród, zależnie od poziomu nadesłanych prac.

Nagrody przyzna na wniosek jury plenarne zebranie Wydziału I w terminie do 30 września 1967.

Wyniki konkursu podane zostaną do wiadomości publicznej.

Wszystkie zapytania dotyczące konkursu należy kierować pisemnie pod wymieniony wyżej adres.

TYLKO PRENUMERATA ZAPEWNI REGULARNE OTRZYMYWANIE

KWARTALNIKA HISTORYCZNEGO

PRENUMERATA KRAJOWA

Zamówienia i wpłaty przyjmują — Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, konto PKO nr 1-6-100.020 — Urzędy pocztowe i listonosze — Księgarnie „Domu Książki” — Oddziały i Delegatury „Ruchu”.

Prenumerata: roczna 120, — zł, półroczna 60, — zł

Zamówienia przyjmowane są do dnia 15 miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty. Bieżące oraz archiwalne numery można nabyć lub zamówić w księgarniach „Domu Książki” oraz w Ośrodku Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN — Ossolineum — PWN, Warszawa. Pałac Kultury i Nauki (wysoki parter). Egzemplarze archiwalne można nabywać także w Punkcie Wysyłkowym Prasy Archiwalnej „Ruch”, Warszawa, ul. Srebrna 12, konto PKO nr 114-6-700041 VII O/M.

PRENUMERATA ZAGRANICZNA

— Koszt prenumeraty zę zleceniem wysyłki za granicę wynosi o 40% drożej — Zamówienia dla zagranicy przyjmuje Biuro Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch”, Warszawa, ul. Wronia 23, tel. 20-46-88, konto PKO nr 1-6-100.024.

Les demandes concernant les conditions d'achat de toutes les revues scientifiques polonaises doivent être adressées à l'Entreprise d'Exportation et d'Importation „Ruch”, Warszawa 1, Rue Wilcza 46.

Le contenu de prochains numéros des revues scientifiques ainsi que leurs prix sont indiqués dans le bulletin „Polish Scientific Periodicals”, que vous trouverez dans les bibliothèques et grandes maisons de diffusion de presse de votre pays.